EUSKAL ERREBISTAK

Euskal aldizkari literatura loratzen

Jo-muga bat dabe egunerokoak ta aldizkariak: egia erakutsi, gizartea zuzendu. Edozein kolorekoak izan, ari ez dagien orriak ez dabiltz bide artezez.

Gure artean gaur auri asko ditugu bekoki emon bearrak. Kanpokoz ta bertokoz erriak jentez asetu yakuz; eta jenteak janaria bear dau, gorputzak janaria eskatzen baitau. Eta arimeak? Baita onek be, ta biziro eskatu gaiñera.

Gogo-soiñak janaritu egin bear. Alan be, nair-ta gok bestera egin, arimearen janaritzea arduratsuagoa da gorputzarena baiño; arimea baita gure izakearen zatirik beiñena. Garrotu ta' gibelmiña erres sortzen da gizartean; uri aundietan geiago, txiro ta aberatsen artean, ugazaba ta langilleen artean. Alkar maitasuna erakutsi bear yake orrei. Eta irakaste au, gogo-janaritze au, yaka beintzat, egunerokoak ta aldizkariak egin ai dabe.

Erri bakoitzari bere izkuntzan emon bear yako jateko ori; au da, euskaldunari euskeraz. Izatezko legeari zor yako au. Euskeraz ba-dogu aldizkingi saillxoa euskal gure dan erriari zerbait emoteko. Bear litzaken aiña ez, egia; oraindik geiago, edo-ta, obeto zabalduak bear genduzkez, euskal paperen argi-izpiak oneste ta bazter guztiak lanbotzeraiño. Auxe litzake euskerari iraun-azoteko biderik ziur-egokiena, nik uste.

Ona, labur, gaurkoz Euskalerrian aldizkarien zerrenda ta zertzeladak.

ZERUKO ARGIA. Etxekotik lenen asi bear. Gaur, izan be, besteak beste, auxe dogu aire eritzis euskal aldizkingirik ederrena. Oraingo idazlerik jantzienak, sarri samur, bertoo argitaratzen ditue euren lanak, euskera garbi guzo errezean: jakiña, emen be ezin palta, muslkan lez, garrazkeiren bat.

Urteetan bizi da. Lenengo, gerratea baiño urteak lenago, Iruña'n asaltzen zan. Illeroko aldizkari edergarriduo Aita Kapuzinoak zuzendua. 18 urtetan 211 zenbaki. Ixillaldiaz bat gudu zala-ta. Gero, barriro berera, lauari loturik zintzo-zintzo; eta, azkenez, 1963'garrenean, asteroko biurtu eben Aita kapuzino lelofak euskaltzale mordo baten laguntzarekin. Gaur, gero ta apañago, panpoto ta irrikoi agertzen yaku astero. Esta oraindiño eldu bere garataera, ezta komeni be: garteak artiro astiro lerdendu oi dira. Zerbaiz aldizkari au be. Baitak diñornez errezu baita [illegible] topatzen), ba-ditu [illegible] ulask. Ona bi: bata, [illegible]dertako Ebanjelio azal, [illegible] ta ipuin-izkirimiri [illegible] k eguki ei letorkez eta [illegible], emen Bizkaikoak, [illegible]eiago gura ei da- [illegible]egira bota dausu- [illegible] Aita Onaindia. [illegible]eraz? Guk gau- [illegible] dogu obetoa. [illegible]dizkari ederra

mugar aruzko au, be. Joan dan araroaren ogeita bederatzirean ospatu eben Baiona'n bere ogeigarren urtea; an ziran Lafitte Jaunarekin batean beste idazle, eustaille ta ongille guztiak. Izango zitun berezak eta bost ikasi bearra, baiña leguoan aizatu eban 755'garren zenbakia. Ezta lan makala. Beti sakon, irriparteu, ipuin ta olerki-zale, jolasketa ta erlejiño maitale, berrizale ta aurrelari, ederto lan dagi. Lafitte'k txalorik beroenak merezi ditu, eta ur begia nererik gartsuenak.

PAN-PIN. Len Ondarrabi'tik eta gaur Donosti'tik datorkizu Aita Kaputzinoak umetxoentzat argitaratzen daben aldizkari pertxeta au. Arin, erne, egudunak dira margoz ta letraz bere orriak. Makiña bat esan zorrotz, ipuin xamur, irri-ateraldi ta gauza pentsa-eragille ba-ditu. Pozarren artzen dabe umetxuak, baita irakurri ere. 1967'an asi zan, eta igazko abenduaren lenengoetan aizeratu eban 35'garren alea. Euskal gartetxo guztien eskuetan ba'lego!

NORA? Irun'go ta Zarautz'eko Lazalletar Anaiak euren ikasle txikientzat argitaratzen dabena. Oso polita, esan bear. Iduzki bizkor, ipuin, alkar arteko gorabera ta irakatsi ederrez gaiñezka dago. Txit mesedegarri, dudarik bage, ikasle gartetxoentzat. Bebil, bebil sukalde guztietan, ingumа egalari antzera.

OTOIZLARI. Mugaz bestaldekoa, Aita Iruizeder'ek zuzendua. Euskera bigun ulert-errezean, maikiña bat barne-gauza jakingarri biltzen dauskuz Beloke'ko bizkar gaiñetik. Argirik bage ezin ikusi, ta Beloke'k argia damosku, ona ikusirik atan jardun gaitezan. Egi sotillez arima-loza birbirtu, or aldizkari otoizlari orren zeregin apurra.

EGAN. Arnas zabalekoa. Txukuna. Bide barrietan zear, kezka ta urduritasuna sortu naita dabillena. Gizon gogoandu ta jantzientzat da batez be, erriaren urdallak neker egoteko leuke bu, adibidez, «R. Descartes'en Gogamena ongi zuzentzeko ta yakintzaetan egia billatzeko ikasbideen buruzko itzaldia», Amezaga'k polliki euskeraratua. Amasei bat urte ba-daroaz eta yaioa da bere alorreko duntaz. Sail batzuk oso ederto egiñak, antzerki, itzulpen, jan-edate ta olakoak berariz; olerki-barrutian, osterа, arrazoa artean txepeta kumak be agiri dira bein edo bein, baita liburuetaz iritzia emotean: fimiñoak gai ta erraldoiak ixil-xaw edo narrua eratziak be. Bakotxak dau, alan be, bere aoa ta ikusmena.

JESUS'EN BIOTZAREN DEYA. 1957'an sortua da. Arrezkero guztian, urterik urte yiraian, jardun eban bere arlooa azken-gerraleraria. Ogetalau urteko ixilaldi onderen. 1969'an asi zan barriro

ta gaur, illeroko dalarik, barru ta azal txairo ta dotore argitaratua datorkizu. Jesus'en Biotzaren asmoak adierazo. Ebanjelioa iragarri. Ebe Amaren erabagiak azaldu, munduko ta gizarteko gorabarak azatu, itaun-erantzun, elerkitzo ta osteranitzekoz,

ederto baiño edertoago beteten dau bere zede ta asmoa.

Karmel. 1931'an asi ziran Aita karmeldarrak euren euskera utserko aldizkaria, Karmen'go Argia, ateratzen. Gerraraiño, utsik egiteke, agertu zan illero, idaz-lan arin errez bikaiñez beterik. 1951'an barrien barri asi zan Egutegi antzean; 1957'an irubillebeterokoa egin zan ta 1959'an bi-illerokoa. Baiña, 1961'an, eragozpen goitu-eziñak izan zitun eta, arrezkero, urtean ale bat, egutegi lez agertzen da. Laster asiko ai gara barriro be illero ateratzen.

OLERTI. Euskal olertizkoa. 1959'an asirik, sei urte daroaz mardul ta aspergaitz. Euskal olerkaririk grienak, zerbait dirauek beintzat, argitaratu daber bertan euren itz-lauzko ta olerkizko lanak. Urtean lau zenbaki ditu, 280 bat orrialde osoturik. Orrezaz gaiñera urte barruan, urrillaren 12'an orain, poesi-jai ederra ospatzen da emen Larrea'n, euskaltzale ta olerkari mordoa batuaz. Emen idazten dabenen artean be ba-dira, egia esateko, jainko naguziak ilboener; aire jokabidea, baeta txikiak, lantindarrak ilboener; aire jokabidea, barriz, auxe da: txiki izateak naiko zoritzar beres dauan erkero, txikiak butez be arnas-adorez bete.

ANAITASUNA. Urte mordoska daroa onek be, bai Gipuzkoa'n bai Bizkaia'n. Bizkaikoak bein baiño sarriago izan sortu izan dauzistillu politak, darabillen euskerea dala-ta; baiña olako ots-aueka ostean bein. Danok gara euskera zale, danok dogu maite geure izkuntza sarra. Bakotxak berean eta bere erara, dagigun danok lan gogoz, guztion indar ta arnasak sortaturik gaurko momentu gorrian bear dauan bizi-adorea esarri dalogun gatzaari.

UMEEN DEIA. Azken urteotan asaltzen dan orritxo bat da, baiña beiko emen dagobatzuk bearrezkoak doguz

kion aipamen zurpergarria. Aita Murieta'k zuzentzen dau Iruña'n. Umetxoen kartak eta batzuen ikasten diarduen gaztetxoen lanak dakaz, ere egokian apainduta. Gozoak dira, izan be, neska mutikoen ateraldi ta esan biziak.

JAKIN. Euskalerriko praille ta apaizgai guztien artean ateratzen da au, 1956'an asita. Urtean ale bi gutxiz. Gaur, udabarri antzera, txukun ta eze, koloreko jantziz irarrita datorkigu; azalez ta maiñez indarto ta edertuaz doala, ez dauka? zetan esanik. Gero ta lerdenago joango yaku ziur asko, bai galak askon ta errez azaltzean bai euskal teknika sailean.

EREIN. Arantzazu'tik datorren Jakin askoren laguntzaz egiña da, ta ederto. Orrezaz gaiñera ba-dira beste aldizkingi batzuk Ordena bakotxak bere ikasleentzat ateratzen ditunak. Ereiu lau-illerokoa da ta lateranduar gazteak Oñati'n osatzen dabe. Gustoz egiña. Gerozten itxaro ta argi diran gazte oneik dagien lana txit bikaiña danik ezin ukatu.

LAIAKETAN. Azken abenduan 14'garren zenbakia esbibi euskaen Urretxua'ko Pasiotar gazteak. Onela beraksLaiaketan, plazara. Laiari saiatuak ekiñeraz. Estabe gura banamortuko bakar jarduik. VI'garren Paul agurgarriaren aikar izketa baiño Laiaketan dabiltz gazte bu-

lartsuak, ola, saiatuz lanean ta ekiñez, edera, ederrak ezera eldu ei gara. Gure ta ondo ta ona, ondar bai barruen lanbideko ikas.

ARNAS. Bilbao'ko Iratiaren mentino gartean. 1'garren alea eben urtean aldizkaria. Euskera errez ta jatorra ko lanak damoskuz. jardunaldiak mamitsu, dotoretuta. Gartea edozetarako izan ei da. moteu ta txiko. afortuna eta, erikoak dirala? Ederrotu ta nasal. dabiltzala aurrera, lotsa gabe gazte ta nabem ai gai sakon ta euskera ez eta erritaren iburta ekarri arnas aunditan magnu.

BIDEZ. Ona, aleztasuna be, aldizkarian erre, Euba'ko Pasiotar, ta 11'garren zenbakia. Idazlen mota zerrenda ikasle gartetxoak bidean gazteak. Ipuiñak, olerki, kirtimiriak, bizia-iturrik, kitxoak, olerkidiak, ikertu, gertatera ta jaxokuak labur ta bizi-bizi.

GOIZ-ARGI. Erlezko euskeraz. Tolosa'n prestaturik kutarrak argitaratzen dina. Baserritarrak dira gozan, eta ain zaure ere ez dabe beste artikulak ez errestasun eztera guziak arazoak ikustea, bearrezko dabezen gazteak ren jabe egiteko. Lanbideetan gaur ainza bizian erreko dituga, baserritara bere sorlekuari mesedez erpu-daurtea. Zelai baten kazaria, bere gozatan aldizkingua. Eta arriskua da bat aurrerapen ikastola industrian, eta bere arteko zaldi asko ler bizi ta ateratzea. Lagantzar, jakiria, barrizteari ditu. Ortarako Baiñarre Gipuzkoa'n baiter le daukazi-zai ta arnas-emoteko kor bat eskaitzen dauzkanez, solo ta landa bestean tu, erreria ta zuzenean serria jaso ezazu.

ARANZAZU. Erlezko euskeraz idatzia. Beraz euskal lanak alargibez ai kurtan dogaz, baita aldizka ta liburu eritziak be. Era ta inguruko mendiak bein karkigua goi-esaten eteak rria.

REDENCION. Onek be asken urteotan, sail edorre euskeraz. Idaziak zeitu dagelo, zukerrakoak baiña

Erreskada ondarbeteraka tzak be aitatu gainbeti, b euskeriak argitarazten duzan eliz-orriak (Bego Betza...!, Tabira) baerranera rik. Baiña azkentzean ardura andiarekin baita gara ez ba'yat, garkatu begia ez kurlezak Gurnez, beiner Josandako urtean eta Bataio ko Bankoak Eliz Kose bo ta inguruetako euskal txalientzat egiñez orria. Euskera ziuren Erbestera jone zera euren gorausen alioen aitako ikusten ditu olturak, erri-mailaren gaide ez dagienaz dauiera argia. Ona mundik aura, dirua euska ren alde. Ta auxe da guna. Doakezgun euren dirua euskera bat euskera jaiako le!

AITA ONAINDIA

STAK

...zkari literatura loratzen

...mugaz aruzko au be. Joan dan azaroaren ogeita bedera... tziean ospatu eben Baiona'n bere ogeigarren urtea; an zi... ran Lafitte jaunarekin ba... tean beste idazle, eustaille ta ongille guztiak. Izango zitun bereak eta bost ikasi bearra, baiña lengoan aitatu eban 755'garren zenbakia. Ezta lan makala. Beti sakon, irripar... tsu, ipuin ta olerki-zale, jo... lasketa ta erlejiño maitale, berrizale ta aurrelari, ederto lan dagi. Lafitte'k txalorik beroenak merezi ditu, eta ar begiz neretik gartsuenak.

PAN-PIN. Len Ondarrabi'... ...k eta gaur Donosti'tik da... ...orkizu Aita Kaputxinoak ...umetxoentzat argitaratzen ...daben aldizkari pertxeta au. ...arin, erne, egodunak dira ...margoz ta letraz bere orriak. Makiña bat esan zorrotz, ...ipuin xamur, irri-ateraldi ta ...auza pentsa-eragille ba-ditu. ...ozarren artzen dabe ume... ...txuak, baita irakurri ere. ...962'an asi zan, eta igazko ...abenduaren lenengoetan ai... ...ratu eban 35'garren alea. ...uskal gaztetxo guztien es... ...setan ba'lego!

NORA? Irun'go ta Zarautz'... ...o Lasalletar Anaiak euren ...asle txikientzat argitara... ...en dabena. Oso polita, esan ...ar. Idazki bizkor, ipuin, al... ...r arteko gorabera ta iraka... ... ederrez gaiñezka dago. ...it mesedegarri, dudarik ...ge, ikasle gaztetxoentzat. ...bil, bebil sukalde guztie... ...n, inguma egalari antzera.

OTOIZLARI. Mugaz beste... ...aldekoa. Aita Iratzeder'ek ...zendua. Euskera bigun ...ert-errezean, maikiña bat ...erne-gauza jakingarri bial... ...n dauskuz Beloke'ko biz... ...r gaiñetik. Argirik bage ...n ikusi, ta Beloke'k argia ...mosku, ona ikusirik atan ...dun gaitezan. Egi sotillez ...ma-leza ñirñirtu, or aldiz... ...ri otoizlari orren zeregin ...arta.

...EGAN. Arnas zabalekoa. ...ukuna. Bide barrietan zear, ...ka ta urduritasuna sortu ...ita dabillena. Gizon gogo... ...adu ta jantzientzat da ba... ... be, erriaren urdaillak ne... ...z egosiko leuke ba, adibi... ...z, «R. Descartes'en Goga... ...ena ongi zuzentzeko ta ya... ...ntzaetan egia billatzeko ...asbideen buruzko Itzaldia», ...etzaga'k poliki euskerara... ...a. Amasei bat urte ba-da... ...az eta yaioa da bere alorre... ... dantza. Sail batzuk oso ...erto egiñak, antzerki, itzul... ...n, jan-edate ta olakoak be... ...riz; olerki-barrutian, oste... ... arrano artean txepetx ku... ...k be agiri dira bein edo ...in, baita liburuetaz iritzia ...otean ñimiñoak goi ta ...aldoiak ixil-azo edo na... ...a eratziak be. Bakotxak ..., alan be, bere aoa ta ...asmena.

...ESUS'EN BIOTZAREN DE... ... 1917'an sortua da. Arrez... ...o guztian, urterik urte ...zo, jardun eban bere ar... ... azken-gerraterarte. Oge... ...u urteko ixillaldi ondo... ... 1960'an asi zan barriro ta gaur, illeroko dalarik, ba... ...rru ta azal txairo ta dotore argitaratua datorkizu. Jesus'en Biotzaren asmoak adieraza. Ebanjelioa iragarri. Elizaren erabagiak azaldu. Amaren eraba... mundu ko ta gizarteko goramunduko ta gizarteko gora... berak zeatu, itaun-erantzun, olerkitxo ta osterantzekoz

ederto baiño edertoago betetzen dau bere xede ta asmua.

Karmel. 1931'an asi ziran Aita karmeldarrak euren euskera utsezko aldizkaria, Karmen'go Argia, ateratzen. Gerraraiño, utsik egiteke, agertu zan illero, idaz-lan arin errez bikaiñez beterik. 1951'an barrien barri asi zan Egutegi antzean; 1957'an iru-illebeterokoa agin zan ta 1959'an bi-illerokoa. Baiña, 1961'an, eragozpen goitu-eziñak izan zitun eta, arrezkero, urtean ale bat, egutegi lez agertzen da. Laster asiko al gara barriro be illero ateratzen.

OLERTI. Euskal olertizkoa. 1959'an asirik, sei urte daroaz mardul ta aspergaitz. Euskal olerkaririk geienak, zerbait diranak beintzat, argitaratu dabez berton euren itz-lauzko ta olerkizko lanak. Urtean lau zenbaki ditu, 286 bat orrialde osoturik. Orrezaz gaiñera urte barruan, urrillaren 12'an orain, poesi-jai ederra ospatzen da emen Larrea'n, euskaltzale ta olerkari mordoa batuaz. Emen idazten dabenen artean be ba-dira, egia esateko, jainko nagusiak iñoenez; nire jokabidea, baeta txikiak, lantindarrak iñoenez; nire jokabidea, barriz, auxe da: txiki izateak naiko zoritxar berez dauan ezkero, txikiok batez be arnas-adorez bete.

ANAITASUNA. Urte mordoska daroa onek be, bai Gipuzkoa'n bai Bizkaia'n. Bizkaikoak bein baiño sarriago tan sortu izan dauzistiilu potan sortu izan dauzistiilu po... ...litak, darabillen euskerea dala-ta; baiña olako ots-auska noizean bein. Danok gara euskera zale, danok dogu maite geure izkuntza zarra. Bakoitzak berean eta bere erara dagigun danok lan gogoz, guztion indar ta arnasak sortaturik gaurko momentu gorrian bear dauan bizi-adorea ezarri daiogun gaixoari.

UMEEN DEIA. Azken urteotan azaltzen dan orritxo bat da, baiña benko emen dagoda, baiña benko emen dago... batzuk bearrezkoak dogur kion aipamen zuzpergarria. Aita Murieta'k zuzentzen dau Iruña'n. Umetxoen kartak eta batxiller ikasten diarduen gaztetxoen lanak dakaz, era egokian apainduta. Gozoak dira, izan be, neska mutikoen ateraldi ta esan biziak.

JAKIN. Euskalerriko praille ta apaizgei guztien artean ateratzen da au, 1956'an asita. Urtean ale bi guztiz. Gaur, udabarri antzera, txukun ta eze, kolorezko jantziz irarrita datorkigu; azalez ta mamiñez indartu ta edertuaz doala, ez daukat zetan esanik. Gero ta lerdenago joango yaku ziur asko, bai gaiak sakon ta errez azaltzean bai euskal teknika saillean.

EREIN. Arantzazu'tik datorren Jakin askoren laguntzaz egiña da, ta ederto. Orrezaz gaiñera ba-dira beste aldizkingi batzuk Ordena bakoitzak bere ikasleentzat ateratzen ditunak. Erein lau-illerokoa da ta laterandar gazteak Oñati'n osatzen dabe. Gustoz egiña. Geroaren itxaro ta argi diran gazte oneik dagien lana txit bikaiña danik ezin ukatu.

LAIAKETAN. Azken abenduan 14'garren zenbakia eskiñi euskuen Urretxua'ko Pasiotar gazteak. Onela berak: «Laiaketan, plazara. Laiari saiatuak ekiñera». Eztabe gura basamortuko bakar jardunik, VI'garren Paul agurgarriaren alkar izketa baiño. Laiaketan dabiltz gazte bulartsuok, ots, saiaketan. Saio ta ekiñez, ostera, ondo umotzera eldu oi gara. Gorago beti, tontor-izarrean begiak jarriaz.

ARNAS. Billaro'ko Sakramentino gazteena. 11'garren alea eben azken abenduan. Euskera errez jagian aukerako lanak damoskuez, euren jardunaldiak marrazki bizi dotoretuta. Gazteak atan be edozetarako izan oi dira asmotsu ta trebe. «Olatu» barrikoak dirala? Ezta ez! Itxi nasai, dabiltzala euskal zelaian zear gazte ta asmoti, gogai sakon ta euskera zar-barrituaren likurta edanik. Bai, arnas aunditan murgil.

BIDEZ. Ona, niretzat atan be, aldizkaritxo gozo bat: Euba'ko Pasiotar galena da ta 11'garren zenbakian doa. Idazlen motz errezak dakaz ikasle gaztetxoak idatziak geienak. Ipuiñak, saioak, izkirimiriak, biotz-ikarak, olerkitxoak, ateraldiak, biziterako gertaera ta jazokunak, danak labur ta bizi-bizi.

GOIZ-ARGI. Erderaz ta euskeraz, Tolosa'n prantziskotarrak argitaratzen dabena. Baserritarrak ditu gogoan, eta ain zuzen be oneik ez dabe beste errietakoak aiña erreztasun euren gauza ta arazoak ikasteko, bear-bearrezko dabezan gauza askoren jabe egiteko. Lurgintzagaiak gaur aizea baizen bearrezko ditugu, baserritarrak bere sorlekuari muxin egingo espa-dautsa. Zabar dabil nekazaria, bere gauzaen ardura gitxigaz. Ezta arritzekoa. Ainbat aurrerapen ikusten dan industrian, eta bera orain gizaldi asko lez bizi da, oso atzeratua. Laguntza, jakituria, barriztatzea naitaezko ditu. Ortarako Bizkaia'n ta Gipuzkoa'n batez be olako bizi-nai ta arnas-emote eragikor bat nabaitzen dogu zorionez, solo ta landa bearra eratu, errextu ta zuzenduaz baserria jaso nairik.

ARANZAZU. Erderaz ta euskeraz idatzia. Bertako euskal lanak atsegiñez irakurten doguz, baita olerkitxo ta liburu eritxiak be. Alaña ta inguruko mendiak beti dakarkigue goi-usain ernegarria.

REDENCION. Onek be, azken urteotan, sail ederra dau euskeraz. Idazleak eztira edozein, aukerakoak baiño.

Erreskada onetan beste batzuk be aitatu geinkez, la erri guztietan argitaratzen dabezan eliz-orriak (Boga, Bega...!, Tabira) barruan sarturik. Baiña oneikaz naikoa; ardura andikoren bat gogora ez ba'yat, parkatu begist irakurleak. Guenez, beioa emen joandako urtetik asita Bizkai'ko Bankuak Elko, Reno, Idaho ta inguruetako euskal artzaiñentzat azaltzen dauan orria. Euskera utsean dago. Erbestera joan ziran areik euren gurasoen altzoen ikasitako izkuntza, onbideak, oiturak, erri-maitasuna zearo galdu ez dagiezan emoten dautsen argia. Ona emen, nundik nora, dirua euskerearen alde. Ta auxe da bear doguna. Daukaguzan aldizkari onei dirua erantsi ezkero, guk bai euskerea jasoko geunkela!

AITA ONAINDIA